

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКСПОЗИЦІЇ «ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФОРТИФІКАЦІЇ» В НІАМ «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ»

Павлова О.І. (м. Київ)

Важливіше місце в збереженні та примноженні історико-культурної спадщини народу належить музеям. Музей – інститут соціальної пам'яті, сховище національного багатства і належить товариству історико-культурної та природної спадщини. Будучи соціальним інститутом, музей виконує наступні соціальні функції [2]:

1. Науково-документаційну функцію: музеї призначені для наукового документування явищ, процесів, закономірностей розвитку природи і суспільства.
2. Охоронну функцію: музеї покликані вирішувати завдання охорони для культурно-історичних цінностей в інтересах національної і світової культури.
3. Дослідницьку функцію: музеї є специфічними центрами наукових досліджень.
4. Освітню і виховну функцію.

Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця» – це унікальний музейний комплекс, створений на базі укріплень Київської фортеці. До складу Київської фортеці входить експозиція під відкритим небом з оборонними валами, фортечною стіною і капонірами, а також найбільший в Європі кам'яно-земляний Лисогірський форт площею понад 120 га. Фортечні споруди, що входять до складу Київської фортеці, будувалися протягом майже 200 років з XVII по XIX століття. На сьогодні Київська фортеця є однією з найбільших в світі фортифікаційних споруд, які збереглися. Саме в Новій Києво-Печерській фортеці прослідковується декілька типів укріплень: Лаврська цитадель – бастионний тип, Васильківське укріплення – тенальне, Госпітальне – полігональне.

Експозиція «Історія вітчизняної фортифікації» в НІАМ «Київська фортеця» виконує різноманітні соціальні функції, відкрита була у приміщенні Капоніру № 2 в 2004 році. Володіє практично необмеженим потенціалом виховного впливу на учнів різних вікових категорій. Організація і зміст його діяльності вибудовується не тільки на основі загальних підходів і принципів організації музейної роботи, але й з урахуванням загальнонаукових (синергетичного, інтегративного) і педагогічних підходів (аксіологічного, особистісно-орієнтовного, особистісно-діяльнісного). В Україні співпраця музеїв і школи почала активно розвиватися в останні десятиліття. Окремі аспекти музейної педагогіки розробляли Т. Белофастова, П. Бурдейний, Л. Гайда, Н. Ганусенко, О. Карамонов, М. Костириця [2].

Практика свідчить про те, чим раніше починається робота по залученню дітей до музею, тим відчутніше буде соціально-педагогічний ефект. Здійснення взаємодії музею з дошкільними навчальними закладами дозволяє вирішувати проблему підготовки майбутніх відвідувачів, для яких

відвідування музею буде невід'ємною частиною життя. Теоретичне і практичне освоєння проблеми дозволяє нам зробити наступні висновки: необхідно ввести музей в сферу життєвих інтересів дитини – дошкільника, дитини шкільного віку; навчити використовувати освітній і навчальний потенціал музею; створювати умови для сприйняття музею в якості джерела знань і місця культурного відпочинку; ознайомлювати з пам'ятниками історії; сприяти становленню і розвитку духовної культури дітей.

Масштабність експозиції, яскравість думок, почуттів і образів, які переживають учні в навчально-виховному процесі, є необхідною умовою розвитку їхньої індивідуальності. Знайомство з історичними фактами щодо будівництва фортець на території України: укріплення Майданецького (тріпільське укріплення – збудоване в першу половину IV тис. до н. е.), міста-поліси на теренах України (Ольвія, Тіра, Борисфен, Пантікапей), раннє слов'янське городище (VI ст. до н.е.). Будівництво стратегічно важливих укріплень Києва розпочалось у V ст. зі Старокиївської гори. Тут було зведено споруду, укріплену частоколами, оточено ровами та валами. З моменту здобуття Києвом статусу столиці, постала необхідність будівництва довкола нього нових оборонних споруд.

Верхнє місто – місто Ярослава. Тустань (IX-XIII ст.), укріплення нижнього міста – Поділ, Печерськ (X-XIII ст.), рухомий козацький табір, Острог, Лаврська цитадель (1706 р.), Звіринецьке укріплення (1810-1818 роки), Васильківське укріплення (30-ті роки XIX ст.), Госпітальне укріплення (40-ві роки XIX ст.), Лисогірський форт (70-ті роки XIX ст.) допомагають учням дослідити історію і культуру рідного краю, усвідомити суспільне життя, засвоїти досвід попередніх поколінь. Така діяльність виховує в учнів дбайливе ставлення до культурної спадщини народу, без чого не можна виховати патріотизм й любов до своєї Вітчизни. Коли екскурсовод розповідає про козаків, про важливу громадську й військову силу, яка існувала з XV по XVIII століття, таким чином він сприяє військово-патріотичному вихованню молоді.

Формування фортифікаційних споруд міста Києва розпочалось ще XV століть тому. До території київських укріплень входять такі споруди як Києво-Печерська лавра, завод «Арсенал», Мистецький Арсенал, Національний музей історії України у Другій Світовій війни та сучасна Київська фортеця, Київський укріплений район.

Така діяльність виховує в учнів дбайливе ставлення до культурної спадщини народу, без чого не можна виховати патріотизм й любов до своєї Вітчизни.

Для юних відвідувачів в НІАМ «Київська фортеця» проходять вікторини: «Київська фортеця», «Фортеця крізь віки», квести: «Що знаходиться за валом», «Ключ фортеці» та інші. Відвідати музей можна за маршрутними листами: 10+, 12+. Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця» розширює й удосконалює існуючі методи та форми екскурсійної роботи в сучасному інформаційному суспільстві.

Таким чином, музей засобами музейної педагогіки формує в учнів ціннісне ставлення до культурно-історичної спадщини, пробуджує інтерес до історії, до краєзнавства, мотивує до участі у тематичних заходах, зустрічах. Отже, експозиція 2 Капоніру «Історія вітчизняної фортифікації» є джерелом духовного, патріотичного, естетичного виховання учнів. Практика виховання школярів доводить, що використання засобів музейної педагогіки допомагають не тільки розширити знання зі всесвітньої історії, з історії України, краєзнавства, а й усвідомити, якою важливою є роль особи в історичному процесі. Наскільки є нерозривним історія людини, народу країни, світу.

Література

1. Белоусова Н.Г. Музейна справа як засіб формування патріотичних якостей школярів/ Белоусова Н.Г.// Таврійський вісник освіти. –2015. –№4 (52). –С.108–112.
2. Васюткин Д.В. Школьный музей средство патриотического воспитания школьников / Васюткин Д.В.// Современные проблемы образования: опыт и перспективы. –Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – С. 209-211.
3. Гайда Л.А. Музей в навчальному закладі. –К.: Шк. Світ, 2009. –128с.